

Nekoristni svet je lahko koristen

Pogovor z Edom Kozorogom

Žarko Rovšček

Intervjuji se pogosto začnejo z nagovarjanjem. Z Edom Kozorogom se srečujem že od njegovih zgodnjih let v Mladinskem odseku PD Tolmin. Na pobudo za pogovor mi je sprva skromno odgovoril, da zadnja leta njegova dejavnost ni več toliko povezana z gorami, da ne ve, ali je za Planinski vestnik dovolj zanimiv. Ko bi mu pripravil vprašanja, je dejal, bi se odločila kako in kaj.

Menil sem, da bi imel 53-letni univerzitetni diplomirani inženir gozdarstva, vodja OE Zavoda za gozdove RS v Tolminu, veliko povedati. Življenje mu prepletajo alpinizem, gorsko reševanje, turno kajakštvo, kolesarjenje in še kaj. Ukvarja se z urejanjem gozdov, gozdnogospodarskim načrtovanjem in z raziskovanjem njegove zgodovine. Sledove svojega poklicnega in ljubiteljskega početja pušča v bogati publicistični in fotografski beri. V letih 1988–1997 je bil član uredniškega odbora *Planinskega vestnika*.

Tvoje najaktivnejše obdobje v alpinizmu je bilo v času srednje šole in v študentskih letih (1978–1989). Kako bi ga označil?

V alpinistični odsek sem se vključil s prijatelji na srednji gozdarski šoli v Postojni. Na zidovih v okolici šole in internata (tu je nekoč služboval tudi naš vzornik Henrik Tuma) smo viseli skoraj vsako prosto uro. V 3. razredu je naš jeseniški kolega ugotovil, da smo pripravljeni, in smo v prvih dneh januarja opravili prvi pravi podvig "v slogu" našega vzornika Bonattija, zimsko ponovitev Kugyjeve smeri v Razorju. Z ravnateljem internata smo se pogodili, da so nam za odhode ob koncu tedna in obiske Paklenice dali nekaj konzerv kot nadomestilo za čas bivanja zunaj ustanove. Igor Škamperle je to obdobje opisal v svoji knjigi *Sneg na zlati veji*. Med študijem v Ljubljani sem se vključil v Soški alpinistični odsek Tolmin

(načelnik od 1986 do 1989). V 80. letih je bil pravi razcvet primorskega alpinizma, odseki in alpinisti so zelo dobro sodelovali. Ko smo posamezno

gorsko skupino raziskali in preplezali ključne, takrat nerešene probleme, smo izdali vodnik. Sodeloval sem pri izdaji večine plezalnih vodnikov za primorski del Julijcev, kjer sem preplezal petinpetdeset prvenstvenih smeri (izstopajo Steber, Onkraj resničnosti in Zaratustra v Vršacu, Bolero v Jerebici, Eni in drugi v Planji, Klic samote v Maselniku, Stečina v Bavhu ter Sulica in Quo vadis v Paklenici), enajst prvih vzponov v zaledenelih slapovih in številne prve proste ponovitve (izstopajo Puntarska

Edo na strokovni ekskurziji na Sardinijo
Foto: Egon Obid

v Vršacu, Kragljeva v Škednju, Huljeva v Jerebici in Forma nova v Paklenici). Sodeloval sem v slovenskih alpinističnih odpravah v Tien Shan (1985), Severno Ameriko (1986), Patagonijo (1987) in Mt. Kenijo (1989); zanimale so me predvsem manjše odprave, v manj poznana in obljudena gorstva. Kar v dveh (Tien Shan v Kirgiziji in stolpi Paine v Patagoniji) smo bili kot prvi takratni Jugoslovani, v Tien Shanu celo med prvimi Nesovjeti, saj so gorstvo ravno v tistih letih odprli za tuje odprave.

V gore pa si hodil že veliko prej?

Tolminska je neločljivo povezana z gorami, zato sem se že zgodaj seznanil s planinami, pašo na planinah in tudi z gorami. Ko sem se vključil v mladinski odsek, ki je bil s takratno mentorico Marijo Šavli zelo aktiven, smo s šolskimi izleti postopoma napredovali do visokogorja. Nekajkrat smo, najprej s stricem Karlom, kasneje z Jankom Kutinom, premarkirali vse poti matičnega PD, od Vogla do Krna. Po opravljeni šoli za mladinskega vodnika sem se začel bolj ukvarjati z alpinizmom.

Že zgodaj si se vključil v Gorsko reševalno službo. Kaj ti tovrstno delo predstavlja?

Na tolminski postaji GRS mi je nekaj let pomenilo skoraj službeno obveznost, moralno obvezo pomagati drugim. Zadnja leta sem nekoliko manj aktiven. Pobudo večinoma prevzemajo mlajši kolegi, sam pa bolj aktivno pomagam pri izdajah jubilejnih zbornikov (npr. ob 60-letnici postaje, tečejo že priprave na 70-letnico delovanja). Tudi GRS je vse bolj družbeno in drugače odgovorna, organizacijsko zahtevna. Po zdajšnjem načinu financiranja in pozivanja po sistemu Uprave RS za zaščito in reševanje (112) služba namreč ni več samo gorska, kar se sicer počasi, a zanesljivo odraža tudi pri njenem razvoju.

Alpinizem te je zaznamoval in koristno obogatil?

Vedno mi je bil več kot šport, predvsem raziskovanje in odkrivanje neznanega. Nekatere ustaljene fraze so se sicer temeljito spremenile. Tista o osvajanju nekoristnega sveta se je z desetletji in stoletji pokazala, da je ta včasih lahko še kako koristen, v nematerialnem in materialnem pogledu. Jakob Aljaž je denimo pred sto leti kupil parcelo na vrhu Triglava za en goldinar; čeprav je po splošnem vrednotenju nepremičnin tudi danes vredna le dober evro, pa je

Na vrhu El Capitana leta 1986
Arhiv Eda Kozoroga

njena dejanska (verjetno tudi tržna) vrednost neprecenljiva! S časovnega odmika mi sam vrhunski uspeh odprave ni več najpomembnejše merilo uspeha. Največ mi danes pomeni odprava v Torres del Paine v Patagoniji, kjer nam je poslabšanje vremena in pomanjkanje časa preprečilo zaključek vzpona (nekaj let kasneje sta ga dokončala Marko Prezelj in Andrej Štremfelj). Veliko mi pomeni, da je prvi vzpon po severni strani severnega stolpa ostal slovenski. Prijetno mi je bilo, ko sta nas Marko in Andrej pred svojim odhodom vprašala, ali nameravamo svoje začeto delo dokončati. Pogrešam pa morda to, da nisem bil deležen fantastičnega razgleda z vrha stolpov, kar je zaradi prevladujočega slabega vremena dano le redkim. Žal sem zaradi študijskih obveznosti moral takrat zavrniti tudi ponudbo ameriškega naravovarstvenika, ki je v parku spremljal in preučeval pume in kondorje, da bi mu nekaj mesecev pomagal ... Bistveni del teh odprav, poleg treningov in drugih priprav, je bilo zbiranje podatkov in vzpostavljane stikov; v tistih časih povsem nekaj drugega kot danes. Ker sem ob tem redno študiral in si z višinskimi in drugimi deli zaslužil denar za svoje aktivnosti, sem se navadil na organizirano, sistematično delo in vztrajnost, kar mi koristi še danes v službi in drugje. Nekatere vrednote in pogledi, npr. etični odnos do gora in sten, tovarištvo, iskanje nečesa novega, popolnejšega, so v alpinizmu in sorodnih dejavnostih univerzalni, zato ostanejo vodilo različnim generacijam. To sem pred leti spoznal tudi med pogostimi obiski pionirja primorskega alpinizma Franca Ceklina.

Veliko si tudi pisal. Najopaznejše je tvoje delo na področju alpinizma in gozdarstva.

Če preskočim članke v strokovnih revijah, je širši javnosti zanimivejša predstavitev izjemnih dreves severne Primorske. Po večletnem zbiranju podatkov o izjemnih drevesih smo po projektu LAS – Uživajmo lokalno hrano (v sodelovanju z nekdanjim soplezalcem Jankom Humarjem, danes direktorjem Lokalne turistične organizacije) uredili najzanimivejša drevesa za obisk in izdali vodnik. Podnaslov *Mitske vezi med preteklostjo in prihodnostjo* nakazuje, da

se nismo omejili le na dimenzije dreves, temveč tudi na pričevalno in mitsko zanimivost, njihove ugodne energijske učinke ipd.

Zadnja leta si posvetil raziskovanju zgodovine gozdov in načrtovanja, iskanju starih mejnih znamenj?

Zaradi denacionalizacijskih postopkov smo leta 1993 obiskali državni arhiv v Trstu in slučajno našli tudi pogrešani Flameckov gozdnogospodarski načrt za Trnovski gozd iz leta 1771, ki je bil v literaturi omenjan kot prvi na principih trajnostnega gospodarjenja. Kasneje smo obiskali še več arhivov, tudi na Dunaju, in našli še veliko zanimivega arhivskega in kartnega gradiva, tudi za nekdanje deželno knežje, kasneje cesarsko-kraljeve (državne) gozdove v gorah zgornjega Posočja. Za transkripcijo, prevode in obdelavo teh gradiv se je oblikovala široka skupina strokovnjakov in po skoraj dvajsetih letih dela (z nekaj vmesnimi zastoji) je lani nastala obsežna knjiga z izvirnimi besedili v gotici, transkripcijo in prevodi v slovenščino ter kartnimi prilogami. Ob tem je potekalo tudi raziskovanje na terenu, iskanje ostankov nekdanjih klavž, v skale klesanih mejnih znamenj, raziskovanje imen, povezanih s temi gozdovi, v katerih je bila nekoč zelo živahna gozdarska dejavnost: sečnje v gozdovih visoko v gorah, spravilo lesa najprej po drčah do vodotokov, potem pa plavljenje po Soči vse do Benetk. Nekatere takrat

sprožene dileme so še danes aktualne, denimo globalna in lokalna ekonomija; trajnost gospodarjenja, ki jo v nekaterih dejavnostih kot zadnji krik mode odkrivajo šele danes. Poleg gozdarskih mejnih znamenj me zanimajo tudi druga kamnita mejna in druga znamenja. V *Goriškem letniku* sem napisal članek o tem, saj je to področje varstva kulturnih znamenitosti sorazmerno slabo obdelano.

Zavod za gozdove Slovenije, kjer si zaposlen, je po novi zakonodaji pristojen za presojo ustreznosti vožnje po gozdnih vlakih in poteh. Kakšna so vaša prizadevanja?

Prvič sem se seznanil z gorskimi kolesi v Severni Ameriki. Med odpravo so mi v študentskem naselju izmaknili moje staro kolo poni. Ravno takrat, okoli 1987, so prišla na avstrijski in italijanski trg prva gorska kolesa, tako sem ga imel verjetno prvi na Primorskem. Čeprav me danes zanimajo bolj potovalne kolesarske ture, recimo po Pohorju, Velebitu (letos sem bil po Črni gori), sem takrat opravil nekatere podvige, ki veljajo še danes za zahtevne, npr. od Krnskega jezera čez planino Razor po mulatjeri in naprej po današnji E7 do Bače pri Podbrdu. Ob srečanjih z uporabniki poti sem bil bolj deležen začudenja kot neodobravanja. Popularizacija in množičnost rojevata tudi probleme. Zato je bila pred približno dvema desetletjema sprejeta znamenita *Uredba o prepovedi vožnje v naravnem okolju* in omejujoči člen v *Zakonu o gozdovih*; vožnja z vsemi vozili, tudi s kolesi zunaj gozdnih in drugih cest je bila prepovedana. Te določbe pa so bile preveč omejujoče in težko izvedljive, zato sta bili vožnja s kolesi in ježa pred leti spet nekoliko sproščeni. Po spremembi *Zakona o gozdovih* leta 2009 je zdaj možna vožnja s kolesi, ježa po gozdnih vlakih in poteh ob določenih pogojih (poti in vlake morajo biti pred označitvijo usklajene z Zavodom, lastniki zemljišč in lokalno skupnostjo) in na območjih, ki so opredeljena v območnih gozdno-gospodarskih načrtih. Ti so bili sprejeti leta 2011, območja za sprejemljivost turističnih dejavnosti so bila opredeljena po enotnih kriterijih za vso Slovenijo in usklajena z vsemi deležniki. Sam sem bil avtor takega načrta za zgornje Posočje.

Lani je bil spremenjen tudi *Zakon o ohranjanju narave*, ki zdaj dovoljuje vožnjo s kolesi po utrjenih poteh in na območjih, ki so opredeljena za

rekreacijo. Pri izvedbi v praksi pa je še nekaj problemov. Zato smo v lanskem letu s projektom *AlpStar* opravili presojo večine poti, ki so potencialno zanimive za kolesarjenje v zgornjem Posočju. Z gozdarskega kot tudi širšega vidika se kaže potreba, da bi med gozdnimi cestami in vlakami uvedli vmesno kategorijo traktorskih poti. Po njih bi lahko dopustili vožnjo lesa na polprikolicah in prikolicah (in ne vlačnja!), hkrati pa bi se lahko uporabljale tudi za vožnjo s kolesi, ježo in podobne okolju prijazne dejavnosti. Po mojem vožnja s kolesi (razen pri ekstremnih spustih s posebnimi tekmovalnimi kolesi) na tleh ne povzroča večjih poškodb kot hoja. Večji problem je dogovor z lastniki zemljišč oziroma sobivanje z ostalimi uporabniki obstoječih poti in vožnja po mirnih zavarovanih območjih. Veliko planinskih in drugih poti je preozkih za varno srečevanje s pohodniki. Tudi kolesarstvo kot vse bolj množična dejavnost ima določeno število takih, ki ne upoštevajo pravil, zato je problem še toliko večji. Menim, da je možno sobivanje med dejavnostmi, za posamezne poti pa se bo potrebno odločiti, da bodo namenjene predvsem kolesarjenju. Mnogo poti v naravi je opuščenih, ne ustrezajo več svojemu namenu in bi jih lahko ponovno uredili kot kolesarske poti. Komisija za turno kolesarstvo pri PZS je zelo aktivna in se je stvari pravilno lotila.

Sva morda med tvojimi aktivnostmi še katero izpustila?

Prepričan sem, da meriš na moja turna kajakaška popotovanja v zadnjih

letih. Zanimivo je, da večina morskih kajakašev, ki jih poznam, izhaja iz vrst alpinistov in gornikov. Tudi Karlo Kocjančič, ki velja za pionirja turnega kajakaštva pri nas (že leta 1932 je z lesenim sklepnim kajakom preveslal velik del jadranske obale), je bil gornik, fotograf in publicist. Menim, da je obema dejavnostma skupno predvsem to, da sta več kot šport, da se odvijata v neokrnjeni naravi in predstavljata izziv za pustolovskega duha. Kajakaška potovanja lahko trajajo več dni, tudi več tednov in mesecev. S sabo imaš vse potrebno za spanje in bivanje, giblješ pa se ob manj obljudenih obalah, otokih in raziskuješ. Alpinizem potrebuje celega, dobro psihofizično treniranega človeka, turni kajakaš pa si lahko že ob splošni dobri pripravljenosti, saj gre za manj izpostavljen šport. Vsekakor tudi kajakaštvo potrebuje polno mero preudarnosti, ob razburkanem morju in burji se lahko sprosti tudi nekaj adrenalina. Po etapah sem preveslal že celotno jadransko obalo do Albanije, lani Jonsko morje v Grčiji, leto prej Skadarsko jezero, reki Crnojeviča in Bojano v Albaniji. Zaplotnik je dal v svoji znani knjigi prednost predvsem poti. Zame je pomembno oboje, najprej izbor (več) ciljev, ki me motivirajo, potem pa tudi, po kakšni poti jih bom dosegel. Oboje je pomembno za splošno motivacijo in splošno življenjsko kondicijo. ●

Kolesarjenje po Severnem Velebitu
Arhiv Eda Kozoroga

